

Марко М. Јанићијевић
Државни универзитет у Новом Пазару
Департман за филолошке науке

УДК: 81'26:323.1
81'27:316.7

ЈЕЗИК И СЕПАРАТИЗАМ У СВЕТЛУ РЕФЕРЕНТНИХ ПОДАТАКА

Апстракт: У раду посматрамо ситуације у (полицентричним) језицима, румунском, хинди-урдуу (хиндустанском) и шпанском, где један (лингвистички) језик користи више нација, како бисмо установили да ли, где и у којој мери сепаратизам захвата (и) језик, и шире, на који начин и због чега се језик политизира. У фокусу су пракса називања језика, укључујући питање да ли различит назив (глтоним) подразумева и различит (политички) идентитет језика, правни статус језика, ставови говорника, опште црте језичких политика, те однос лингвистичке и политичке димензије језичког идентитета. Притом тражимо паралеле са српском, односно српскохрватском језичком ситуацијом, како бисмо допринели бољем разумевању те ситуације, као и уопште односа језика и нације. Паралеле су утврђене у идеолошко-симболичкој, а, унеколико, и у друштвено-историјској равни, потврђујући да се питање језичког сепаратизма, промоције варијетета као оделитих језика, у вези са националним питањима потенцијално поставља у извесном облику у зависности од конкретних, сложених друштвено-историјских околности у појединим људским заједницама.

Кључне речи: идентитет језика, језичка политика, политички језик, полицентричан језик, српск(охрватск)и, румунски, хинди-урду, шпански, нација, званична статистика.

1. УВОД

Како је познато, политичка карта језика света разликује се од лингвистичке. У раду посматрамо ситуације када један (лингвистички) језик користи више нација, како бисмо установили да ли, где и у којој мери сепаратизам захвата (и) језик, и шире, на који начин и због чега се језик политизира. Конкретно, то су ситуације у следећим (полицентричним) језицима: румунском, хинди-урдуу (хиндустанском) и шпанском. У фокусу су пракса називања језика, укључујући питање да ли различит назив (глтоним) подразумева и различит (политички) идентитет језика, правни статус језика, ставови говорника, опште црте језичких политика, те однос лингвистичке и политичке

димензије језичког идентитета. Притом тражимо паралеле са српском, односно српскохрватском језичком ситуацијом, како бисмо допринели и њеном бољем разумевању. Нарочит нам је циљ допринос бољем и потпунијем разумевању односа језика и нације.

Идеја органског јединства језика са нацијом и државом потиче од краја 18. века и стварања модерних нација, односно од идеологије романтичарског национализма, као једног од најутицајних токова европске културне и политичке мисли. Та идеја подразумева да једна нација природно треба да има искључиво свој језик и државу, како би у пуној мери била „своја на своме” (в. Бугарски 2002: 171). Бугарски (1986: 157–159) разликује три плана посматрања односа језика и нације. Историјски, језик и нација су делимично повезани, јер су многе нације, претежно у Европи, конституисане – уз мноштво другачијих случајева – заједно са својим националним језицима, па језик до данас неретко делује као значајан симбол националног идентитета. Идеолошки, језик и нација су повезани, јер се језичка проблематика често политизира позивањем на национално питање неке друштвене групације. Теоријски, међутим, закључује Бугарски, језик и нација нису повезани, јер једна нација може користити више језика, а један језик, опет, служити више нација.

Како примећује Шкиљан (1998: 244–245), у питању је двосмерни процес конструкције, тако да „нација ’производи’ (национални) језик, а језик својом комуникацијском и симболичком димензијом осигурава заједништво нације и тако је ’производи’”. Шкиљан наводи и актуелно произвођење српског, хрватског, босанског и црногорског као пример где нација претходи јасној конструкцији националног језика, показујући да тај процес конструкције не мора тећи истовремено у оба смера. Одрас идеје да се може деловати на државу-нацију тако што се делује на језик, као и идеју о подударану језика, нације и државе, Калве проналази у језичким политикама Норвешке и Турске у време формирања њихових нација, тј. у периодима афирмације раскида са данском, односно отоманском прошлошћу. Ти случајеви, по Калвеу (1995: 220–222), илуструју све аспекте деловања језичке политике: (а) графију, дакле промене које се тичу писма и правописа, (б) лексику, њено „очишћење” и модернизацију, (в) проблем дијалекталних варијаната и (г) језичко окружење. Калве идентификује и два, мада по њему спорна, начела на којима почива лексичко „очишћење”, карактеристично за дате случајеве: „што старије, то боље”, и „што је више везано за наше тле, то је боље”.

Диксон (1997) разликује два смисла језика: лингвистички и политички. Унеколико упрошћено, рекли бисмо, лингвистички смисао везује за ситуацију када се два узајамно разумљива облика говора посматрају као дијалекти једног језика, а политички за случај када „нација или племе воли да каже да говори другачији језик од својих суседа”. Тако, обично неколико „језика” у политичком смислу одговара једном језику у лингвистичком смислу. Ређи је обрнут

случај, рецимо, у кинеском континууму дијалеката, чији многи варијетети нису узајамно разумљиви, па би, отуда, чинили оделите језике у лингвистичком смислу (уп. Диксон 1997: 7). Сличну терминологију користи Бугарски (2005), према коме би „српскохрватски био један језик лингвистички али истовремено више језика политички” (н. д.: 149), при чему „штокавски, кајкавски и чакавски дијалекти народног језика толико се међусобно разликују да би се лако квалификовали за статус засебних језика” (исто: 151). Ковачевић констатује већи број критеријума на основу којих се из српскохрватског, тј., како истиче, суштински српског, и то Вуков(ск)ог књижевног језика, издвајају политички језици, укључујући, уз самоопредељење говорника, њихов национални и културни идентитет, те политичко признање, и показује њихову лингвистичку неоснованост (в. Ковачевић 2010; уп. Ковачевић 2013: 13–29).

Осим узајамне разумљивости говорника, као лингвистички критеријуми најчешће се узимају генетски критеријум (дијалекатска основица језичког стандарда) и типолошки критеријум (подударности у језичкој структури) (в. нпр.: Кордић 2010: 97; Бугарски 2001: 11; Ковачевић 2008). Примена тих критеријума на српскохрватску језичку ситуацију указује на то да је реч о једном полицентричном језику, који се доминантно у светској лингвистичкој литератури и даље назива српскохрватски. Наиме, о томе сведоче, осим практично потпуне узајамне разумљивости његових говорника, новоштокавска дијалекатска основица и одлучујуће структурне подударности (в. нпр. Кордић 2010). Његова полицентричност (или плурицентричност; в. Клајн 1992: 1) подразумева постојање више стандардних националних варијетета или варијаната, које одговарају српском, хрватском, босанском/бошњачком и црногорском стандардном облику. Полицентрични језици су чести; такви су међународни језици попут енглеског, француског, немачког, арапског, свахилија, малајског, као и шпанског и хинди-урдуа, али и други, нпр. шведски (шведска и финска варијанта), јерменски (источни и западни), корејски (северна и јужна варијанта), као и румунски (в. Клајн 1992).

2. ПОСМАТРАНЕ ЈЕЗИЧКЕ СИТУАЦИЈЕ

У циљу разноврсније репрезентације и потпунијих резултата истраживања, одабрани су један релативно „мањи” европски језик (румунски), један „већи”, ваневропски, колонизовани (хинди-урду) и један интерконтинентални, колонијални (шпански).

2.1. Румунски језик. Између 500. и 1000. г. у југоисточној Европи одвојила су се четири варијетета (вулгарног) латинског: дако-румунски (у даљем тексту: румунски), арумунски (цинцарски), мегленорумунски (мегленовлашки) и истрорумунски (уп. СИЛ), од којих су последња два сада практично на самрти

(в. Британика). Данас су структурно различити (СИЈ), а узајамна разумљивост је ниска (в.: Британика; Минахан 2002: 175), што не чуди с обзиром на велики временски размак. Ипак, неки румунски лингвисти и даље имају став да је у питању један језик (в. нпр. Мицариу 2011). С тог аспекта, молдавски се класификује као поддијалект румунског језика.

Тврдња да је молдавски посебан језик, те да је то индикатор оделитости молдавске од румунске нације, послужила је Стаљину као оправдање совјетске анексије Бесарабије (која је укључивала највећи део данашње Молдавије) 1940. г. (в.: Федор 1995; Хајнц 2005).¹ Уследила је русизација молдавске лексике и увођење новог ћириличног писма у службену употребу уместо латинице (која је у 19. веку сменила стару румунску ћирилицу), као и теорија да је молдавски бар делом словенског порекла (уп. Федор 1995). Назив „молдавски” језик, уз руски и украјински, и молдавска ћирилица остали су у званичној употреби у самопроглашеној Придњестровској Молдавској Републици (Транснистрији), где Руси и Украјинци чине велики део становништва.

Румунски језик званичан је језик у Румунији и Молдавији. У Молдавији национални језик се према Уставу (1994) звао молдавски, све до одлуке Уставног суда Молдавије из децембра 2013. да Декларација независности Молдавије (1991), која језик назива румунским, има приоритет над Уставом. Молдавском су додељени ISO 639 кодови, али су повучени 2008. у корист одговарајућих кодова румунског, па је „молдавски” остао само други назив (глотоним) за румунски (СИЈ). На попису 2004. око 60% држављана Молдавије као матерњи језик декларисало је молдавски, а 16,5% румунски, што укупно углавном одговара онима изјашњеним као Молдавци (75,8%), односно Румуни (2,2%). Молдавски, уз румунски, има статус мањинског језика у Украјини.

2.2. Хинди-урду (хиндустански). Муслимански владари Индије (могулски, али и ранији), уз персијски као свој званични језик, незванично су користили хинди-урду варијетет писан персијско-арапским писмом, асимилујући речи из арапског, персијског и туркијских језика (уп. Дуа 2005б). Назив урду потиче од туркијске речи *ordu* „војска”, „војни камп”, „владарев камп”, и сл (уп. *хорга*). У модерно време, са британском колонизацијом, хинди и урду, као књижевни регистри, засновани су на истом дијалекту (*Khari Boli* [назива се и нешто другачије]) почетком 19. века (Дуа 2005а: 310). Британска колонијална управа 1837. замењује персијски урдуом, писаним персијско-арапским писмом, као званичним стандардом северних покрајина модерне Индије (уз енглески; в. Дуа 2005б). Хинди, писан деванагаријем (санскритским писмом), 1900. добија једнак правни статус као урду. Као независне државе, Индија и Пакистан (који

¹ Према тадашњој совјетској политици, само националне државе су примане у СССР (нпр. Хајнц 2005), с тим што су признате нације морале имати и оделит језик (Спенсер, Волман 2002: 78).

је тада обухватао и данашњи Бангладеш) издвојиле су се из Британске Индије 1947. Године. Индија је формирана од области са већинским хиндуистичким становништвом, а Пакистан од оних где је муслимански живаљ био већински. У каснијем осамостаљењу Бангладеша (Источног Пакистана) од Пакистана, (бенгалски) језик је, такође, имао значајну улогу.

На федералном нивоу у Индији, хинди је главни званични језик, уз енглески као други званични, као и много признатих регионалних језика (бенгалски, тамилски, телугу, урду и др.), званичних у одређеним федералним јединицама. На федералном нивоу у Пакистану, урду је званични, национални језик и језик шире комуникације, такође уз енглески као званичан и много признатих регионалних језика. Мада је урду матерњи језик свега 8% становништва Пакистана (панџапски има највише изворних говорника), већина га разуме и користи као други језик. Хинди-урду као целина нема ISO 639 кодове, већ их засебно имају хинди и урду.

Колоквијални хиндустански (базични *Khari Boli*) карактерише равнотежа потпуно асимилваних санскритских и персијских речи (в. Дуа 2005а). Форсирана санскритизација хиндија, односно персо-арабизација урдуа, као језичке политике служе да истакну везу са класичним језицима и културама Хиндуса, односно Муслимана (уп. Хаснаин и Раџашри 2004). Хинди с једне стране претендује да буде аутентични представник античке индијске културе и симболички инструмент борбе против доминације енглеског језика и империјализма (в. Хаснаин и Раџашри 2004). С друге стране, у хиндију се за творбу нових речи користе обрасци енглеског језика на штету заједничке (хиндустанске) традиције, а чак и санскритске (в. исто).

2.3. Шпански језик. Шпански је званичан језик 20 земаља, ОУН и других светских организација. Преко 450 милиона људи га користи као матерњи језик, пре свега у Шпанији и Латинској Америци. По Уставу Шпаније, „кастиљански је званични шпански језик државе”, при чему се под „шпанским језицима” подразумевају језици који се говоре у Шпанији. Назив „кастиљански” (*castellano*) потиче од историјске повезаности шпанског језика са Кастиљом. Успостављање војне и политичке превласти Кастиље на Пиринејском полуострву у 15. веку одражавало се и на језичком плану. Језик Кастиље све више постаје институционални језик и разлика између назива „кастиљански” и „шпански” почиње да се чини нејасном (Мар-Молинеро 2002: 19–20). Са централизацијом власти почетком 18. века, кастиљански језик се стандардизује и званично прописује као језик администрације и образовања, што олакшава ширење кастиљанске културе шпанском територијом (исто: 21–22). У образованим колонијама, првобитни мултилингвизам постепено је смењен доминацијом кастиљанског варијетета (исто: 27). Након осамостаљења колонија, њихове хиспанофоне

елите су наставиле маргинализацију урођеничких језика и култура, користећи шпански као чинилац друштвене кохезије (в. исто: 30 и даље).

Док „кастиљански” означава и варијетет шпанског који се користи у северној и централној Шпанији, употреба различитих назива шпанског језика има и политичке и идеолошке конотације. Према неким, по нама вероватним, подацима (в. Википедија [ен]), у монолингвалним деловима Шпаније најчешће се користи назив „шпански”, чиме се истиче национални карактер језика, тј. да он обухвата целу Шпанију. Према тим изворима (в.: Википедија [ен]; Википедија [ес]), у мултилингвалним областима Шпаније, говорници каталонског, баскијског, галицијског најчешће користе „кастиљански”, чиме се шпански језик, који се доживљава као „страни”, ограничава на Кастиљу и, евентуално, њене колоније. Ван Шпаније, са изузетком Латинске Америке, Кастиља данас нема значајну улогу у перцепцији хиспанофоних говорника, па се њихов идентитет, укључујући језички, означава као „шпански”, а не, рецимо, каталонски, баскијски, арагонски, нити кастиљански (в. Мар-Молинеро: 35).

У Латинској Америци користе се оба назива, не само у правним актима већ и у свакодневном говору. Сугерише се да је назив „кастиљански” у ранијим уставима латиноамеричких земаља префериран како би се одбацило наслеђе бивше колонијалне власти (исто: 35). Тај назив за званични језик користе и устави Колумбије, Венецуеле, Боливије, Еквадора, Перуа, Парагваја, Салвадора. Назив „шпански” (*español*) користе уставни већине континенталних држава Средње Америке (Костарика, Гватемала, Хондурас, Никарагва, Панама). Устави осталих земаља, где је шпански *de facto* званичан, нпр. Мексика и Аргентине, не помињу језик. У Гватемали, по резултатима анкете М. Алвара, доминира „кастиљански”, јер га информанти не везују посебно за неко место, док се „шпански” асоцира са Шпанијом (а не са Гватемалом) (исто: 35–36). Тамо, иначе, многи као разлог наводе да се назив „кастиљански” учио у школи (исто: 36). У другим деловима Латинске Америке, слично се сматра да је немање свести о Кастиљи у вези са употребом назива „кастиљански”, док у САД хиспанофони говорници избегавају тај глотоним јер не осећају везаност за ту област Шпаније (исто).

3. ДИСКУСИЈА

Следеће паралеле се могу уочити са српском, односно српскохрватском језичком ситуацијом.

Молдавски, као језик у политичком смислу, био је раздвојен од румунског у сфери писма. Етнолог (СИЛ) молдавски наводи као други назив за румунски, а црногорски за српски. Молдавска и румунска варијанта засноване су на истом дијалекту и узајамна разумљивост је практично потпуна. Слично тзв. иранској теорији о пореклу хрватског језика и Хрвата (уп. нпр.

Томичић и Биондић 1998), и порекло молдавског је, у складу с политичким приликама, тражено у другој (у овом случају, словенској) грани индоевропске породице. Молдавски, уз румунски, има статус мањинског језика у Украјини, као, рецимо, босански/бошњачки и хрватски управо у Србији (где је српски званични државни језик). Нешто грубља паралела би се могла направити између арумунског (и, евентуално, мегленорумунског или истрорумунског језика) на једној страни и чакавског или кајкавског макродијалекта на другој.

И хинди-урду језик је политички подељен како би симболизовао различите вероисповести, нације и њихове државе. Хинди и урду су, такође, раздвојени у сфери писма. Стандардни хинди и стандардни урду засновани су на истом дијалекту. Узајамна разумљивост је готово савршена у колоквијалним варијететима, а у стандардним варијететима у којима се тежило разликама, оне су, ипак, минорне. Највеће разлике су у лексици, како обично бива у полицентричним језицима. Хинди и урду имају посебне ISO-639 кодове, као српски, хрватски и босански/бошњачки варијетет (СИЛ).

У молдавском у совјетском периоду, хиндију и урдуу на делу су пуристичке политике, творба неологизама од елемената који се сматрају изворним, ревитализација архаичних израза који се везују за сопствену културну историју, трагање за аутентичним пореклом, те одбацивање заједничког језичког наслеђа, све мање-више аналогно српскохрватској језичкој ситуацији (за коју в. детаљније нпр.: Гринберг 2004; Кордић 2010). Прихватање неких лексичких и творбених образаца из енглеског у хиндију (а удаљавање од урдуа) понешто наликује приближавању (за које уп. нпр. Гринберг 2004: 148–149) босанског/бошњачког варијетета хрватском (а удаљавању од српског).

Шпански језик је, такође, политизован у сврху изградње нација. Неслагласност постоји и око назива језика, али се они у сваком случају односе на исти језик. Та разлика потиче од чињенице да су у хиспаноамеричким земљама као заоставштина колонизације биле елите европског порекла које су говориле шпански, тако да тај језик и његов статус нису довођени у питање. Напротив, шпански је послужио као важно средство изградње националног јединства и идентитета (в. Мар-Молинеро 2002: 37).

Када је назив језика у питању, говорници се углавном повинују вољи својих националних политичких елита, што је посебно посведочено поменутиим упитником у Гватемали, на попису у Молдавији, као и на српскохрватском језичком простору. Питање је колико је избор назива језика од стране његових говорника слободан, поготово у осетљивим периодима конституисања и реконституисања нација. У таквим условима, говорници могу имати страх од негативних последица у случају непридржавања сугестија поменутих елита, које располажу, пре свега, манипулативним, а, у крајњој линији, и репресивним мерама.

4. ЗАКЉУЧАК

Идеолошки, језик и нација су мање-више повезани у свим посматраним случајевима, укључујући српскохрватски. Символичка функција језика је јасно злоупотребљена за стварање молдавске нације. У последње време имамо приближавање лингвистичко-комуникацијској реалности, са озваничењем румунског језика и категоризовањем молдавског само као другог назива тог језика. Али, и за то се може рећи да се десило након што су се представници молдавских политичких елита тако изјаснили. У случају хинди-урдуа симболичка функција је, засад, однела превагу над комуникацијском. И шпански језик је, у својој симболичкој и комуникацијској димензији, идеолошки везиван за национална питања, али не за сепарацију, партикуларизацију нација, већ, супротно, за универзализацију партикуларног кастиљанског идентитета и културе у оквирима Пиринејског полуострва и Хиспаноамерике.

Историјски, језик и нација су повезани у случају молдавског, као и у случају хиндија и урдуа. Шпански је историјски прилично повезан са шпанском нацијом, а не нарочито са латиноамеричким нацијама. Док је израстање дијалеката у засебне језике мање-више природан историјски процес, питање језичког сепаратизма, промоције варијетета као оделитих језика, поставља се у вези са националним питањима. Међутим, да ли ће се то питање уопште постављати и у ком облику, зависи од конкретних, сложених друштвено-историјских околности у појединим људским заједницама.

ЛИТЕРАТУРА

- Британика: The Editors of Encyclopædia Britannica, *Romanian language*. <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/508587/Romanian-language#ref287506>>. 23. 6. 2014.
- Бугарски 2001: Ranko Bugarski, *Lica jezika: Sociolingvističke teme*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Бугарски 2002: Ranko Bugarski, *Nova lica jezika: Sociolingvističke teme*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Бугарски 2004: Ranko Bugarski, *Jezik u društvu*, 2. izd., Beograd: Čigoja štampa.
- Бугарски 2005: Ranko Bugarski, *Jezik i kultura*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Википедија (ен): Wikipedia contributors, Names given to the Spanish language. *Wikipedia*. <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Names_given_to_the_Spanish_language&oldid=59365559>. 24. 4. 2014.
- Википедија (ес): Colaboradores de Wikipedia, Polémica en torno a español o castellano. *Wikipedia*. <http://es.wikipedia.org/w/index.php?title=Pol%C3%A9mica_en_torno_a_espa%C3%B1ol_o_castellano&oldid=74826847>. 23.6.2014.
- Гринберг 2004: Robert D. Greenberg, *Language and Identity in the Balkans*, New York: Oxford.
- Диксон 1997: Robert M. W. Dixon, *The Rise and Fall of Languages*, Cambridge: Cambridge, University Press.

Дуа 2005а: Н. Dua, Hindustani, in E. Keith Brown (ed.), *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd Edition, Oxford: Elsevier, 309–312.

Дуа 2005б: Н. Dua, Urdu, in: E. Keith Brown (ed.), *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd Edition, Oxford: Elsevier, 269–275.

СИЛ: SIL International, *Ethnologue: Languages of the World*. <<http://www.ethnologue.com>> 2.5.2014.

Калве 1995: Luj-Žan Kalve, *Rat među jezicima: jezičke politike* (prevela Marija Džunić-Drinjaković), Beograd: Biblioteka XX vek.

Клајн 1992: Michael G Clyne (ed.), *Pluricentric Languages: Differing Norms in Different Nations*, Contributions to the sociology of language 62, Berlin – New York: Mouton de Gruyter.

Кордић 2010: Snježana Kordić, *Jezik i nacionalizam*, Zagreb: Durieux.

Ковачевић 2008: Милош Ковачевић, Идентитет српскога језика у огледалу лингвистике и политике, *Србисџика = Serbica*, ванредни број, 111–123.

Ковачевић 2010: Милош Ковачевић, Српски језик данас, или: игре око српског језика, *Наука* 1/1, Бијељина, 21–30.

Ковачевић 2013: Милош Ковачевић, *Лингвистика као србисџика*, Пале: Универзитет у Источном Сарајеву.

Минахан 2002: James Minahan, *Encyclopedia of the Stateless Nations: Ethnic and National Groups Around the World*, 4 vols, Westport, Conn.: Greenwood Press.

Мар-Молинеро 2002: Clare Mar-Moliner, *The Politics of Language in the Spanish-Speaking World: From Colonization to Globalization*, London – New York: Routledge.

Мицариу 2011: Christina Andreea Mitariu, Romanian linguistic heritage in the context of European multilingualism, *Cogito* III/4.

Спенсер и Волман 2002: Philip Spencer and Howard Wollman, *Nationalism: A Critical Introduction*, London: SAGE.

Томичић и Биондић 1998: Zlatko Tomičić i Ivan Biondić (ur.), *The old-Iranian origin of Croats*: Symposium proceedings, Zagreb: Kulturni centar Republike Irana u Hrvatskoj. <www.iranchamber.com/history/articles/pdfs/iranian_origin_croats.pdf>. 23. 6. 2014.

Федор 1995: Helen Fedor (ed.), *Moldova: A Country Study*, Washington: GPO for the Library of Congress. <<http://countrystudies.us/moldova>>. 23. 6. 2014.

Хајнц 2005: Monica Heintz, Republic of Moldova versus Romania: The Cold War of National Identities, *Journal of Political Science and International Relations*, II/1, 71–81.

Хаснаин и Раџиашри 2004: Imtiaz Hasnain and K. S. Rajyashree, Hindustani as an anxiety between Hindi-Urdu commitment, in: Rajendra Singh (ed.), *The yearbook of South Asian languages and linguistics*, Berlin: Mouton de Gruyter, 247–265.

Шкиљан 1998: Dubravko Škiljan, *Javni jezik – pristup lingvistici javne komunikacije*, Beograd: Biblioteka XX vek.

Marko M. Janićijević
State University of Novi Pazar
Department of Philological sciences

LANGUAGE AND SEPARATISM IN LIGHT OF REFERENTIAL DATA

Summary: In this paper we observe situations in (pluralist) languages, Romanian, Hindi-Urdu and Spanish, where one (linguistic) language is used by more than one nation, in order to establish where and to what extent separatism (also) involves language, and more broadly, in which manner and why language gets politicised. We focus on language-naming practice, including the question whether different name (glottonym) implies different (political) identity of language, legal language status, speaker attitudes, general traits of language politics, and relationship between linguistic and political dimension of language identity. Therein, we search parallels with Serbian, or Serbo-Croatian language situation with a view to contribute to better understanding of that situation, as well as relation between language and nation in general. In Moldovan in the Soviet era, Hindi and Urdu purist politics have been enacted, involving formation of neologisms from elements considered original, revitalisation of archaic expressions associated to own cultural history, search for authentic origin, rejection of common cultural heritage, all more or less analogous to Serbo-Croatian language situation. Concerning language naming, speakers mostly comply with their national political will. Thus, the parallels are established on the ideological-symbolical and somewhat socio-historical plane, affirming that the question of the language separatism, promotion of varieties as separate languages, in relation to national questions potentially emerges in certain form dependent on concrete, complex socio-historical circumstances in individual human communities.

Key words: identity of a language, language politics, political language, pluricentric language, Serbo-Croatian language, Romanian, Hindi-Urdu, Spanish, nation, official statistics.